

Vidzemes Augstskola
Studiju programma „Komunikācija un sabiedriskās attiecības”
1. kursa studente Samanta Terēze Rumpīte
Studiju kurss „Žurnālistikas praktikums”
Mājasdarbs “Apraksts”
01.04.2025.

Vai jauniešiem ilgtspēja ir prioritāte ne tikai vārdos, bet arī darbos?

Ātrā mode, piesārņojums un citas globālās problēmas kļūst ar katru gadu aktuālākas, par kurām vislielākās bažas pauž tieši jaunieši. Ilgtspējas veicināšana jaunajai paaudzei ir kļuvusi par nozīmīgu un svarīgu tēmu, kas tiek aktualizēta sociālajos medijos un privātajās dzīvēs. Tomēr, cik lielā mērā jauniešiem ir iespējas vai līdzekļu ikdienā domāt par ilgtspēju?

Ilgtspēja – modes tendence vai ilgtermiņa vērtība?

Ilgtspēja nodrošina vajadzības pašreizējai paaudzei, neapdraudot nākamo paaudžu spēju apmierināt savas vajadzības. Vienkāršāk sakot, tā ir spēja uzturēt procesu ilgstošākā laika periodā. Jau vairāk nekā 50 gadus ilgtspēja ir globāla problēma, bet šobrīd tieši jaunieši ir vairāk ieinteresēti veikt pārmaiņas. Kā sociālā uzņēmuma “Visas iespējas” vadītājs Gustavs Mārtiņš Upmanis ir teicis: “Pirmajos jaunības gados problēmas tiek izjustas īpaši saasināti – klimata pārmaiņas, netaisnības ar dzīvniekiem, karš. Tas tāpēc, ka problēmas ir vizuālākas, un cilvēks vairāk ir gatavs cīnīties ar šo netaisnību.” Sociālie mediji ir viens no faktoriem, kas pievērs jauniešu uzmanību aktuālajām globālajām problēmām. Jaunieši seko līdzi pasaules un savas valsts norisēm, kā arī atbalsta to, ko paši uztver par savām vērtībām.

2021. gada “Swedbank” aptauja, kurā piedalījās 2300 Latvijas jaunieši vecumā no 16 līdz 30 gadiem, apstiprināja, ka viena no aktualitātēm ir ilgtspēja. Rezultāti liecina, ka jaunākiem respondentiem svarīgāka ir produkta vai pakalpojuma cenas un kvalitātes attiecība. Savukārt ilgtspēja, kas ierindojas otrajā vietā, ar gadiem kļūst par galveno prioritāti. Ilgtspēja noteikti nav īslaicīga parādība, kas ik pa laikam kļūst par galveno jautājumu un pēc tam pazūd no redzes loka. Gluži pretēji – jaunā paaudze īpaši pievērs uzmanību ilgtermiņa problēmām, kas ietekmē ne tikai viņu dzīves, bet arī nākamās paaudzes. Protams, gadiem ejot, jauniešu atbildības sajūta pieaug, tāpēc arī rūpes par stabilu, drošu un ilgtspējīgu vidi, kurā dzīvot, kļūst arvien nozīmīgākas. Jauniešu aptaujā, ko veica Samsung “Solve for Tomorrow” konkursa ietvaros, gandrīz visi aptaujātie (91%) minēja, ka būtu gatavi ieviest savā ikdienā vairāk ilgtspējīgus paradumus, ja vien būtu nepieciešamie līdzekļi, iespējas un atbalsts. Jaunieši vēlas palīdzēt un uzlabot esošo situāciju patērētāju sabiedrībā, tāpēc ir nozīmīgi uz klausīt viņu ieceres

un nodrošināt, ka šīs idejas tiek īstenotas praksē. Atbalstīt to, kas saglabājas paaudzēm ilgi, ir saprātīgs ieguldījums nākotnē. Jauniešu motivācija mainīt patēriņa paradumus un pieņemt atbildīgākus lēmumus liecina par to, ka jauniešiem pieaug izpratne un aktīva iesaiste ilgtspējas veicināšanā.

Jauniešu iespējas un izaicinājumi ilgtspējā.

Jauniešiem ir būtiska loma ilgtspējas veicināšanā, jo viņi izprot globālās problēmas un spēj pielāgoties mainīgajai pasaulei. Viņu iesaiste vides aizsardzībā, sociālajās iniciatīvās un projektos palīdz radīt jaunas inovācijas, tehnoloģijas un ilgtspējīgus risinājumus, kas būtiski mazina ekoloģisko nospiedumu un veicina efektīvāku resursu izmantošanu.

Būt jauniešiem un domāt ilgtspējīgi var šķist divas nesavienojamas lietas, jo saprotams, ka iepirkties eko veikalā, iegādāties vietējās preces un ētiski ražotas drēbes ir salīdzinoši dārgāk. Kvalitatīvus produktus var atļauties turīgi jaunieši vai tie, kuri paši pelna sev iztiku. Bieži vien jaunieši līdz aptuveni 18 gadu vecumam ir finansiāli atkarīgi no savas ģimenes, tāpēc dzīvot ilgtspējīgi var būt problemātiski. Tomēr jaunieši paši saprot, ka izvēlēties atbilstošus produktus savām vērtībām nav vienīgais ilgtspējas veicināšanas veids. Veiktajā Samsung “Solve for Tomorrow” konkursa aptaujā jaunieši par ilgtspējīgu dzīvesveidu atzina atkritumu šķirošanu un pārstrādi, otrreizēji pārstrādātu materiālu izmantošanu, elektroenerģijas un ūdens taupīšanu. Arī ikdienas paradumi ir būtisks faktors ilgtspējai. Piemēram, 81% aptaujāto jauniešu izslēdz gaismu, kad dodas prom no telpas, un 72% jauniešu izmanto atkārtoti izmantojamās ūdens pudeles un kafijas krūzes, lai samazinātu plastmasas patēriņu.

Ilgspējīga domāšana nerodas no zila gaisa. Izglītība un zināšanas ir jaunākās paaudzes stūrakmeņi. Arī UNESCO ģenerāldirektors vietniece izglītības jautājumos Stefānija Džanīni akcentē, ka “mums visiem kopā ir jāiemācās uz šīs planētas dzīvot ilgtspējīgi, jāmaina mūsu domāšanas veids – katram individuāli un sabiedrībai kopumā”. Izstrādājot “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030”, kā viena no prioritātēm tika izvirzīti jaunieši, kur arī tiek minēts, ka viņi ir galvenie ilgtspējas izaicinājumu risinātāji un ar to saistīto lēmumu pieņemšanā. Tāpēc izglītības programmās tiek ieviesti jauninājumi, kas saistīti ar sociālajiem, vides un politiskajiem aspektiem, tādējādi veicinot jauniešu domāšanu un izpratni par aktuālajām tēmām. Protams, formālajai izglītībai skolās un augstskolās ir ļoti liela nozīme, taču arī neformālā izglītība sniedz vērtīgu pieredzi un lielāku saprašanu par globālajām problēmām, kas ietekmē visu sabiedrību kopumā. Tieši vienā no Izglītības un zinātnes ministrijas pētījuma ziņojumiem ir minēta brīvprātīgā darba nozīme. Brīvprātīgais darbs attīsta prasmes, un aktīvu līdzdalību lēmumu

pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kas ir būtiskas ilgtspējīgai attieksmei un rīcībai. Arī iesaistīšanās dažādos projektos, piemēram, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūrā pieejamas brīvprātīgā darba iespējas visā Eiropā, kas savukārt jauniešiem veicina iekļaušanas un dažādības vērtības, kā arī palīdz attīstīt sadarbības prasmes un paplašina izpratni par dažādām kultūrām. Caur brīvprātīgo darbu jaunieši izjūt dzīves realitāti – saskaras ar dažādiem sabiedrības izaicinājumiem, vides problēmām, attīsta empātiju un izpratni par sociālo atbildību. Brīvprātīgais darbs ļauj kļūt par daļu no kā liela, kas veicina izpratni, ka tieši individuāla iesaiste un rīcība var radīt reālas pārmaiņas.

Katrs varam mainīt pasauli.

Var domāt, ka “es taču neko nevaru izmainīt”, bet ja tu, es, vēl vairāki cilvēki domājam tāpat, tad ir skaidrs, ka tā mēs tiešām nekur netiksim. Tik daudzi uzskata, ka viņu paradumi neietekmēs nākamās paaudzes, taču, ja visi šie cilvēki domātu pretēji un rīkotos, nākotne nešķīstu tik bausa. Nedaudz pamainīt ikdienas ritējumu, lai ne tikai mūsu, bet arī bērnu, mazbērnu un mazmazbērnu nākotne kļūtu kaut par kriptiņu nedaudz labāka.

Ilgspēja var likties kaut kas dārgs, neiespējams un neizdevīgs, bet īstenībā jau tagad ikkatrs darām ko “zaļu”. Apvienoto Nāciju Organizācija piedāvā “Slinka cilvēka ceļvedis, kā glābt pasauli”, kurā pat visvienkāršākā paraduma izmaiņa, var palīdzēt ne tikai dabai, bet arī savam naudas maciņam. Iepirkšanās lietotu preču veikalos var gan ietaupīt naudu, gan domāt par ilgtspēju, gan atrast “zelta dārgumus”. Īpaši “humpalas” jauniešu vidū kļūst populāras, jo jaunieši cenšas izvairīties no ātrās modes veikaliem, meklējot vēl ko nebijušu un savai personībai raksturīgu, kā arī lētu un ilgtspējīgu. Arī gudra digitālo ierīču izmantošana var ietaupīt resursus. Piemēram, nepieciešamo produktu sarakstus rakstīt telefonā, vai dalīties ar ierakstiem sociālajos medijos par aktuālām tēmām kā sievietes tiesībām vai klimata pārmaiņām. Šīs mazās pārmaiņas var veicināt ne tikai privātās dzīves situācijas uzlabošanu, bet domāt par turpmāku nākotni. Latvijā lielākajā Sarunu festivālā “LAMPA” vienā no diskusijām “Kā jauniešiem kļūt par ilgtspējas pārmaiņu aģentiem” tika noskaidrotas piecas galvenās lietas, ko jaunieši un jebkurš cits spēj un var darīt ilgtspējas labā:

1. Būt politiski aktīvam, jo valsts līmenī par ilgtspējas jautājumiem ir atbildīga valdība un tie politiķi, kurus mēs ievēlām.
2. Praktizēt ilgtspējīgus paradumus ikdienā, lai arī grūtāk ir iesākt, bet ar laiku tas būs izveidojies par ikdienas ieradumu.

3. Meklēt domubiedrus, lai kopīgiem spēkiem pārvarētu grūtības un veicinātu pozitīvas pārmaiņas pasaulē.
4. Izteikt savu viedokli par politikas, izglītības, ekonomikas un citām būtiskām tēmām, jo jaunieši ir pelnījuši tikt uzklauti un sadzirdēti.
5. Paplašini savu redzesloku, sarunājoties ar citas paaudzes līdzcilvēkiem, jo tikai tā mēs varam izprast skatupunktus un perspektīvu.

Ilgspēja nav tikai modes tendence, bet gan stipra vērtība, kas ietekmē ikdienas lēmumus un nākotnes redzējumu. Finansiālie un praktiskie ierobežojumi dažkārt limitē spēju dzīvot ilgtspējīgi, tomēr jaunieši meklē risinājumus. No mazajiem ikdienas paradumiem līdz nozīmīgiem politiskajiem lēmumiem – jaunā paaudze demonstrē apņēmību, neatlaidību un spēju ietekmēt pārmaiņas gan vietējā, gan plašākā mērogā. Sākt ar mazumiņu un tiekties uz lielām lietām var visi, ja tikai to vēlas un tam tic. Jaunieši cenšas un dara, tāpēc ikviens var smelties iedvesmu, lai ne tikai uz jaunāko pleciem būtu mūsu visu nākotne, bet gan visu mūsu atbildība par šodienu un rītdienu.

Informācijas avoti:

<https://www.aprinkis.lv/index.php/viedokli/26464-ekspertes-viedoklis-ka-jauniesu-ilgtspējīgas-izveles-maina-nakotnes-sabiedrības-uzvedību>

<https://thesustainableagency.com/blog/the-history-of-sustainability/>

<https://eu.community.samsung.com/t5/jaunumi/aptauja-du%C5%A1%C4%81-pavad%C4%ABto-laiku-jaunie%C5%A1i-neierobe%C5%BEo/ba-p/6364905>

<https://www.unesco.lv/lv/media/331/download?attachment>

<https://skauti.lv/brivpratīgais-darbs-sabiedrības-ilgtspējai/>

<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/tiesības-ilgtspēja-un-globalas-problemas-mazak--nopelnit-kas-interese-musdienu-jauniesus.a482000/>

https://jaunatneslietas.gov.lv/sites/default/files/2024-06/IZM_LKA_NFI_Gala_zi%C5%86ojums_.pdf?utm_source=chatgpt.com

<https://jaunatne.gov.lv/jaunumi/brivpratīgais-darbs/jauniesiem-vasara-pieejamas-vairak-neka-60-brivpratīga-darba-iespejas-visa-eiropa/>

<https://blog.swedbank.lv/atputa/ilgtspējas-parmainu-agenti-689>